

УДК 657:336.717

Сіухіна К.М.

аспірант

спец. 08.00.09 «Бухгалтерський

облік, аналіз, аудит»

ДВНЗ «Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана»

м. Київ, Україна

Семениченко Ю.К.

к.е.н., доцент

доцент кафедри обліку в кредитних і бюджетних

установах та економічного аналізу

науковий керівник

ДВНЗ «Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана»

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ГРУПУВАННЯ АКТИВІВ ПРИ ЇХ ОЦІНЦІ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВІВ ОЧІКУВАНИХ АБО ЗАЗНАНИХ ЗБИТКІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ БАНКУ

Моніторинг та контроль якості кредитних активів банків є одним із ключових завдань фінансових установ, ефективність здійснення якого суттєво впливає на показники стабільності та прибутковості як окремої установи, так і фінансової сфери в цілому. В бухгалтерському обліку якість активів виражається у вартісній формі, яка коригується через формування резервів.

Формування та оцінка резервів здійснюються або на індивідуальній або на груповій (портфельній) основі. На різних етапах формування резервів (моніторинг кредитного ризику, оцінка вартості активу та власне відображення в обліку) під очікувані або зазначені збитки один і той самий актив може оцінюватись як на індивідуальній основі, так і груповій. Як слушно зазначено в статті Позднякова Є.М., в залежності від особливостей кредиту та етапу роботи з кредитом, сума резерву також змінюється [2, с. 188].

В МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» поняття «індивідуальної» та «портфельної основи» зустрічається в контексті оцінки зміни кредитного ризику та розрахунку обсягу очікуваних кредитних збитків. В чинній Інструкції № 351, розрахунок розміру кредитного ризику здійснюється на індивідуальній та портфельній основі. Крім того, розрахунок кредитного ризику залежить від багатьох чинників, зокрема способу оцінки: індивідуальної чи портфельної [3]. Визначення терміну «спосіб оцінки» в Інструкції немає. Проводячи паралелі з МСФЗ 9, рекомендації якого фактично більш детально викладені в Інструкції № 351, під способом оцінки розуміємо основу для моніторингу за зміною кредитного ризику.

Разом з тим, на практиці, незважаючи на управління активами на індивідуальній основі, в обліку обсяги резервів часто відображаються згруповано, тобто на портфельній основі. Взаємопов'язаність цих понять дає уявлення про те як можуть відображатися в обліку доходи та резерви на індивідуальному чи портфельному рівні з урахуванням зміни ризику та виникнення збитків: рис. 1.

В МСФЗ 9 наводиться ряд прикладів, коли фактори, інші ніж термін прострочення кредиту, можуть свідчити про можливість погіршення якості активу або групи активів. Звісно, термін прострочення, є одним з найбільш простих та можливих до автоматизації способів моніторингу зміни якості кредитного портфеля. Цей спосіб доцільно провадити на індивідуальному рівні. Разом з тим, існують випадки, коли платіжна дисципліна знаходиться на високому рівні за окремим активом, але є фактори, що свідчать про можливі негаразди у певному регіоні або галузі економіки. В таких випадках доцільне

Рис. 1. Взаємозв'язок критеріїв оцінки при групуванні активів системи ризик-менеджменту та системи бухгалтерського обліку

групування активів для моніторингу зміни кредитної якості.

Разом з тим, групування активів за певними ознаками не означає обов'язковий розрахунок кредитного ризику на портфельній основі. Так само, як і моніторинг на індивідуальній основі не передбачає обов'язковий

розрахунок на індивідуальній основі. Навпаки, рівень платіжної дисципліни може слугувати основою для групування активів з метою розрахунку резерву.

При цьому, як Інструкція № 351, так і МСФЗ 9, не визначають обов'язковості обліку резервів за активами на тій же основі, що й сам розрахунок. Зрозуміло, що при розрахунку на портфельній основі, є можливість відобразити резерви очікуваних або зазнаних збитків лише на портфельній основі. При розрахунку на індивідуальній основі для активів, за якими не визнано зменшення корисності, логічно відображення у фінансовому обліку на груповій основі. Відомості про окремо розрахований резерв залишаються в підсистемі управлінського обліку та системі ризик-менеджменту.

Для активів, за якими визнано зменшення корисності, нарахування доходів необхідно здійснювати з урахуванням суми сформованого резерву. Для резервів, що розраховуються на портфельній основі передбачається пропорційний розподіл суми розрахованого резерву за активами саме з метою нарахування доходів [4]. Тобто згідно НБУ передбачається можливість обліку як на портфельній, так і індивідуальній основі. Ці аспекти є суттєвими при постановці облікової політики щодо активів, за якими визнано зменшення корисності. Крім того, розуміння методики оцінки активів з метою формування резервів є важливим в подальшому для аналізу даних на основі бухгалтерської інформації. Це дає підстави розмежовувати фактори, які впливали на ймовірність дефолту по окремим активам або їх групам.

Список використаних інформаційних джерел:

1. International Financial Reporting Standard 9 «Financial Instruments»: implementation guidance [Електронний ресурс]. - Режим доступу http://hb.betterregulation.com/external/IFRS9_July%202014_IG.pdf

2. Поздняков Є.М. Методичний підхід до визначення справедливої вартості проблемних кредитів суб'єктів господарювання / Є.М. Поздняков // Молодий вчений. – 2015. - № 12 (27). – Ч.1. – с.187-190

3. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління НБУ від 30.06.2016 № 351 [Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.

4. Роз'яснення щодо відображення в бухгалтерському обліку окремих операцій [Електронний ресурс]: Лист Національного Банку України від 27.11.2015 № 60-09012/93197. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/LB15273.html